

Florin Lăzărescu

ZSIBBADTSÁG¹
(AMORȚIRE)

(...)

Evghenie és Stoican asszony tátott szájjal állnak a katasztrófa előtt.

Előző este Valeria nyugtalanul kopogott Evghenie ajtaján, hogy elmondja: csőtörés van, és a férfi összes könyve elázott. Evghenie a pincébe sietett, elzárta a csapot, és reggelre hagyta a probléma megoldását. Nem kínlódott azzal, hogy kiszedje a könyveket a vízből.

Most jégtáblák előtt találják magukat. Fel-felsejlik némelyik könyv csücske, és helyenként, a csillogó jégen keresztül, kibetűzhetőek a címek.

A te dolgoz! – szól rá Stoican asszony Evgheniére elég idegesen. – Nekem nem hagyod így ezeket. Ha jön a meleg, itt rohadnak meg, és csupa gomba lesz a pince. A penész terjed, felmászik az emeletre, romba dönti a házat, és álmomban megöl – veti oda Valeria az apokaliptikus jövendölést. – A te bajod, hogyan, de még ma megszabadítasz tőlük.

„De, Valeria! – vágna vissza Evghenie, mert nagyon bosszantja a helyzet – A csőtörés talán az én hibám? Ez a te régi házad! Két banit sem ér! Évek óta semmilyen tatarozást nem végeztél. Azt hiszem, te kellene kártalaníts engem a tönkrement könyvekért.”

Evghenie viszont ragaszkodik már annyira Stoican asszonyhoz, hogy ne vegye túl komolyan. Rákeres az interneten egy telefonszámra, és felhív egy szerelőt.

A szerelő megérkezik, felméri a terepet: a nagy rakás jégheggyé fagyott könyvet, amit el sem tud mozdítani a helyéről, noha teljes testtömegével nekigyürkőzik. Megjavítja a csövet, majd fejét vakarva, lemondóan kijelenti:

Uram, ezektől nehéz lesz megszabadulni. Bányászmunka. Segítenék, de ma még vagy három helyen dolgozom van. Én azt mondom, előbb próbálja meg kifagyasztani őket: öntsön rájuk forró vizet!

1 Florin Lăzărescu: *Amortire*. Polirom, 2013, Iași.

Evghenie nem erősködik. Tudja, hogy a szerelő hazudik, és hogy túl nagy becsben tartja magát a „bányászmunkához”.

Egyedül is boldogulok – engedi útjára. – Valeria, tartsd csukva Valdit, nehogy kimenjen az udvarra, és megugasson vagy megráncigálja a nadrágomat. Dolgom van.

Néhány éve, körülbelül akkortól, hogy Stoican asszonyhoz költözött, Evgheniének volt egy antikváriuma az egyetemi bentlakások mellett. Tulajdonképpen az, hogy antikvárium, túl cifra kifejezés. Egy valamivel mutatósabb, termopán ablakkal² ellátott bódé volt ez, amibe befért pár ezer könyv. Evghenie sohasem számolta meg őket.

Néhány kisebb munka után – kedvezményes ajánlatokat osztogatott egy plázában, őr volt ugyanott, üzleti angolt tanított egy kereskedelmi és ipari kamaránál –, összegyűjtött egy kis pénzt, és eldöntötte, hogy saját bizniszt indít, a maga ura lesz. A „befektetés” csekély 1000 euró volt, amit lassacskán gyűjtött össze, hogy legyen neki is valamilyen célja az életben. A könyveket tálcán kapta, majdnem ingyen jutott hozzájuk. Néha elég volt egy rövid hirdetés a helyi újságban. Maga is elcsodálkozott, milyen sok ember szeretne megszabadulni a könyveitől, és milyen alacsony áron.

A kommunizmusban, ha nem is olvasott mindenki, divat volt a házi könyvtár. Még az újdonsült proletárok is könyveket gyűjtöttek – ők, akiket a haza tájairól gyűjtöttek össze, és akik felhagytak a földművelés középkori technikáival, mert valamelyik városbeli gyárba helyezték őket, hogy dolgozzanak, maguk sem igen tudták, mit, és örüljenek, hogy van meleg víz és WC a házban. A könyvgyűjtés olykor tekintélybeli kérdés volt: „Ide figyelj, én nem vagyok hülye, én olvasok!”, „Figyelj, nekem is vannak olyan könyveim, amik már nem kaphatók.” Máskor a könyvgyűjtők a távoli jövőről ábrándoztak: „Lehet, hogy majd a kicsi olvasni fog.” Mindenesetre tény, hogy a kommunizmus bukásáig nemigen volt olyan városi lakás, ahol ne lettek volna könyvek.

A forradalom után, úgy tűnik, mindenki arra ébredt, hogy hullá van a házban: a könyvtár. Sokan egyszerűen kidobták könyveiket a szemétre, hogy legyen hely az új bútordaraboknak, az új tévéknek, a

2 Termopán ablak – román nyelvből átvett kifejezés, jelentése: hőszigetelő műanyag ablak.

hűtőszekrényeknek és a modern kiegészítőknél, hogy „több teret” nyerjenek a gyufásskatulyában, amit az amerikai filmekben látott lakásokhoz hasonlóvá akartak varázsolni.

Noha Evghenie a „hulla” szemétre dobásától számítva majdnem két évtizeddel később adta fel a hirdetések, meglepetésére sok házban maradtak még könyvek. A könyvtulajdonosokat örömmel töltötte el a gondolat, miszerint valaki még pénzt is ad, hogy megszabadítsa őket a bosszúságtól, sőt, egyfajta gyanakvást ébresztett bennük. Elég volt egyetlen hirdetés, és Evgheniének több tucat telefonhívása volt naponta. A telefonálók meghívták, hogy becsülje fel magánkönyvtárukat. És szinte senki sem tudta elhinni, hogy valaki készpénzzel fog fizetni értük. Az egész egy mocskos játék volt, ahogy Evghenie nevezte, az eladó és a vevő között, amelyben a két fél kölcsönösen próbálta becsapni a másikat. De működött, meg lehetett belőle élni.

(...)

Az egyetemisták téli szünetében Evghenie bezárta az antikváriumot. Elege lett abból, hogy a bódé mellett topogjon vacogva. Bent még hidegebb volt. Csupán két-három könyvet adott el naponta, és úgy döntött, egy ideig abbahagyja az egészet. Számításai szerint volt annyi félretett pénze, hogy körülbelül egy évig éljen belőle. Meggyőzte Stoican asszonyt, hogy a könyveket egy ideig a pincében tárolja, ami úgyszólván üres volt.

A rozoga Opel Corsájával több utat megtett, cipelte a könyveket, és miután bezárta a bódét, hazavitte őket Stoican asszonyhoz, majd bérelt szobájában nekifogott hibernálni.

Mikor felfedez egy csákányt és egy rozsdás talicskát az egyik sötét zugban – az utóbbinak leellenőrzi a kerekét: noha rettenetesen nyikorog, még használható –, Evghenie arra gondol, hogy már nem érdemes a forró vizes megoldást alkalmaznia, amit a szerelő javasolt. Mintha sajnálná még le is forrázni a könyveket, minekutána megfagytak.

A talicskát az udvarra viszi, visszamegy a pincébe, megragadja a csákányt, köp egyet a markába, és minden erejével belevág a jégtömbbe. Leválik egy körülbelül tíz kilós darab. Forgatgatja, próbálja beazonosítani a köteteket: a *Don Quijote* egy régi kiadása, a *Tökölkők szövetségének* egy frissen megjelent példánya, egy fél *Félkegyelmű*, amit

a csákány éle leválasztott a másik felétől. Már nem is akarja látni őket. Majd megszakad a szíve. De mit tehetne?

Leválaszt még három tömböt a rakásról, majd sorra kicipeli őket. Veszi a talicskát, kimegy vele az utcára. Az emberek bolondnak nézik. Elhalad mellettük, és a szemeteskuka felé tart. A kerék rettenetesen nyikorog. A talicskát leteszi a kuka mellé, megfog egy könyvtömböt, és kínlódva a kuka pereméig emeli.

Bentről kidugja a fejét, majd kiegyenesedik egy hosszú köpenybe öltözött hajléktalan, aki barátságosan megszólítja:

- Szervusz, Evghenie!

- Szervusz, Costică – köszön vissza Evghenie nyöszörögve. – Van számodra valami fontos odalent? Leengedhetem ezt?

- Óóó... ma szinte semmit nem találtam. Eresszed!

- Vigyázz, nehogy megüsselek!

- Ne félj te attól!

Evghenie bedobja a tömböt a kukába, a hajléktalan bakancsa mellé. Costică félreugrik.

- Mik ezek? – csodálkozik a lába elé bámulva.

- Fagyott könyvek.

- A hűtőben felejtetted őket?

Evghenie-nek ez elég jó poénnak tűnik, de Costică nem viccelt, tényleg komolyan elképzelte ezt a lehetőséget.

- Nem. Csőtörés volt a pincében, rájuk folyt a víz, és megfagytak.

- Pech. Ilyen az élet... Megmondod, kérlek, hány óra?

Evghenie beletörli a kezét a nadrágjába, és megnézi a mobilját:

- Negyed tizenegy.

- Köszönöm. Megkérdeztem két csajt, aki erre járt, és nem akarták megmondani.

- Lehet, nem hallották.

- Persze! Nem hallották! A kis kurvák! Nem akarták megmondani. Soha ne bízzál a nőkben.

(...) egy ideig úgy tűnt, nincs semmi baja. Mikor Mădălina elvitte erőszakkal az orvoshoz, a diagnózis villámként sújtott le: Alzheimer. Mădălina az elején ezt nem volt hajlandó elhinni.

Evghenie csupán ezután kezdett felfigyelni a betegséget igazoló furcsaságokra. Valami visszafordíthatatlan dolog történt Stoican asszonnyal.

Valamelyik nap bekopogott Evghenie ajtaján egy könyvvel a kezében.

- Meg szeretnék kérni valamire.

- Tessék!

- Mondd meg őszintén, te is azt hiszed, hogy meghibbantam?

- De ki gondolja még ezt?

- Na, vajon ki? Hát Mădălina.

- Nem, nem hiszi ezt. Mindenesetre, én nem hiszem... Miben segíthetek?

- Itt van ez a könyv. Versek fogok szavalni belőle. Meglátod, milyen jól emlékszem rájuk.

Evghenie, noha fáradt volt, nem akarta visszautasítani.

- Jó, de kérlek, csukd be Valdit.

Valeria nevetett, és a konyhába csalogatta Valdit. Becsukta az ajtót, majd behívta Evgheniét az ebédlőbe.

- Ülj a fotelbe! - mondta neki.

Stoican asszony állva maradt leengedett kezekkel, mint egy szorgalmas diák, aki kész arra, hogy megmutassa, mire képes. Evghenie leült, és megnézte a borítót.

- Adrian Păunescu³? - kérdezte felháborodva. - Hát, ezek a versek egyszerűen pocsekók... egyszerűen... nem is tudom, hogy fejezzem ki magam.

- Kérlek! Hallgass meg! Nem számítanak a versek, csak az, hogy be tudom bizonyítani: emlékszem rájuk, és nem hibbantam meg.

- Jó. Melyikkel kezdjük? Az egész könyvet tudod?

- Azt már nem. Senki nem tud kívülről egy egész verseskötetet. Még a szerzőjük sem.

- Păunescut kivéve - tette hozzá Evghenie szarkasztikusan. - Akkor melyiket mondod?

- Nyisd ki a 84. oldalon!

Evghenie kinyitotta a könyvet.

- Követsz?

3 Adrian Păunescu (1943–2010) – író, publicista, politikus. A román kommunista diktatúra egyik legvitatottabb személyisége. Nicolae Ceaușescu „udvari költője” volt. Közül ötven verseskötete jelent meg.

- Követlek.

Stoican asszony visszaállt a szorgalmas diák pózba, és elkezdett szavalni:

Adrian Păunescu: *Mégis, a szeretet...*

Mégis van a földön szeretet

Mégis van a földön átok

Hírül adom hát: én szeretek,

Félek, és kalandra várok.

Megállás nélkül eldarálta az első három szakaszt, aztán elakadt.

- Ne segíts! Hagyj! Egyedül is megy - mondta eléggé nyugtalanul.

Odakint susognak... - Evghenie nem tudta visszafogni magát.

Odakint susognak az árnyak... - folytatta Stoican asszony tétovázva.

Itt mi ragyogunk ragyogva...

Itt mi ragyogunk ragyogva...

Ellene egyház az egyháznak... - mélyítette Evghenie a hangját Adrian Păunescut utánozva.

Ellene egyház az egyháznak... - ismételte Valeria fellelkesülve.

S egyazon kifogást szajkózza...

S egyazon kifogást szajkózza...

Stoican asszony a homlokához emelte a kezét, hogy húzza az időt.

- És tovább? - biztatta Evghenie.

Stoican asszony hirtelen kijött a sodrából, arca elsötétült.

- Darie, te engem hülyének nézel? Tényleg azt hiszed, hogy egy feledékeny tyúk vagyok? Nem felejtetek! Tudom tovább a segítségem nélkül is.

Emelt, tüntető hangon elszavalta megint az első szakaszt.

- Most pedig, légy szíves, menj ki a szobámból!

Evghenie még mindig annak hatása alatt volt, hogy Valeria Dariének nevezte.

- Valeria, mi ütött beléd? Én csak azt akartam, hogy...

- Nem csinálsz belőlem bolondot, hallod? Mit jössz nekem azzal, hogy nem tetszenek ezek a versek?

Kitépte a férfi kezéből a könyvet, és folytatta:

- Írjál te is olyan szép verseket, mint Adrian Păunescu, és aztán még beszélünk. Most pedig takarodj!

Másnap reggel Evghenie sértődötten odament Valeriához, és vissza akarta adni a borítékot a pénzzel, amit Valeria indulása előtt hagyott neki, és amiről meg is feledkezett.

- Tessék a pénzed. És tudd meg: ha akarod, el is mehetek ebből a házból.

- Mi van veled? Megbolondultál? - kérdezte Stoican asszony felháborodva. - Ez a te pénzed. - Majd szelíden folytatta: - Evghenie, én már öreg vagyok. Te minden szeszélyemet komolyan veszed? Kérlek, ne haragudj!

- Kérlek, vedd vissza a pénzed! Megtaláltam a módját, hogy kiadjam a könyvem.

- Komolyan? - mondta Stoican asszony kitörő örömmel. - Befejezted a könyved?

- Még kell rajta dolgoznom kicsit.

- Nem akarok meghalni, amíg nem látom.

Aztán a következő hetekben Stoican asszony úgy viselkedett, mintha mi sem történt volna, mintha az egész csak múltó szeszély lett volna.

Bertóti Johanna fordítása

FLORIN LĂZĂRESCU a kortárs román próza, és ezen belül a kétezres irodalmi generáció elismert képviselője, forgatókönyvíró. Első kötete 2000-ben jelent meg *Fagyöngyfészkek (Cuiburi de vișc)* címmel. A 2005-ben kiadott *Trimisul nostru special* című regényét több nyelvre (francia, német, spanyol, olasz, szlovén, horvát, magyar) lefordították. Magyarul *Mennyből a küldött* címmel jelent meg a Geopen Kiadónál 2009-ben. *Amorțire* című regénye (Polirom, 2013) gazdag és kedvező kritikai fogadtatásban részesült, illetve 2014-ben az *Observator Cultural* folyóirat és a *Ziarul de Iași* próza díjainak jelöltjei között volt.